

מקרא אני דורש

ב' פירושים המשלימים זה את זה

הטעם שמביא רש"י ב' פירושים בדברי אברהם "אדני . . אל נא תעבור מעל עבדך";
הקושי בכל אחד מהפירושים, וביאור סדר הקדימה שלהם

א. בסיפור פגישת אברהם עם המלאכים, המסופר בתחילת פרשתנו נאמר (יח, ג) "ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך". ולכאורה דברי אברהם כאן אינם ברורים דיים כדלקמן:

באם נפרש שאברהם פונה בדבריו ("אדני . . אל נא תעבור") אל המלאכים, יהיה זה קצת קשה, ובשתיים: ראשית, הרי מן הנימוס הוא שהמארח מדבר אל כל אורחיו, ולא דווקא למישהו מסוים, ומדוע אברהם פונה בדבריו דווקא אל אחד מן המלאכים באומרו "אל נא תעבור וכו'" (בלשון יחיד). יתירה מזו, הרי מיד בהמשך הפסוקים (שם ד, ה) נאמר בלשון רבים "יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו' ואקחה פת לחם וסעדו לבכם וגו'", מבלי שנאמר קודם לכן "ויאמר", אשר מכך מובן שדברים אלו נאמרו יחד עם דבריו הראשונים. ולפי"ז צריך לומר שאברהם בדבריו "אל נא תעבור" מדבר לכל שלושת המלאכים, וא"כ צריך להבין מדוע פונה אליהם בלשון יחיד "אל נא תעבור".

ובאם נפרש ד"אדני" כאן הוא שם קודש, ואברהם פונה בזה לקב"ה ומבקשו "אל נא תעבור מעל עבדך", יקשה עוד יותר, שהרי כאמור לא נאמר בהמשך הפסוקים "ויאמר אברהם" (יוקח נא מעט מים), ומכאן שכל דבריו דיבור אחד הוא (כנ"ל), והרי את דברים אלו

לקראת שבת

(“יוקח נא מעט מים וגו’”) אין שייך לפרש דאמרם להקב”ה.

[עוד יש לדחות, מכך שכל מטרת ביקורו של הקב”ה היתה “לבקר את החולה” (רש”י פסוק ב). ומכיון ששליחותו של אחד מן המלאכים היתה לרפאות את אברהם (רש”י פסוק א), ומיד כשהגיע נתרפא אברהם (דהרי רפואה הבאה ע”י מלאך מתבצעת ללא שיהוי זמן). וא”כ מטרת הביקור של הקב”ה בטלה ברגע שבאו המלאכים, ומדוע היה זקוק אברהם לבקש מהקב”ה להמתין על ידו].

ב. ויש לומר שזו בעצם כוונת רש”י על אתר, דמביא שני פירושים בביאור דברי אברהם:

רש”י נעמד על המילים “ויאמר אדני אם נא וגו’” ומפרש “לגדול שבהם אמר וקראם כולם אדונים ולגדול אמר אל נא תעבור, וכיון שלא יעבור הוא יעמדו חבריו עמו”, ובזה רש”י מסביר מדוע בפסוקים יש שילוב של לשון יחיד ורבים. אברהם אכן דיבר אל כולם ואפילו פתח את דבריו בלשון רבים “אדני” (אדונים שלי), אלא שבתחילה פנה אל הגדול שבהם, ולכן מדבר בלשון יחיד “אל נא תעבור”, ורק אחר כך ממשיך ומדבר אל כולם בלשון רבים “ורחצו רגליכם”.

אלא שעדיין אין מובן, למה לו לאברהם לפנות בחלק מן הדברים אל אחד מהם, אפילו שהוא הגדול שבהם, ולא לדבר אל כולם. ולכאורה אדרבה, דוקא מכיון שהוא הגדול שבהם, יש מקום לטעות שמתכוון הוא דוקא אליו ש”לא יעבור” מעליו, ואין הוא מדבר אל כולם.

ולכן מביא רש”י מהמדרש פירוש נוסף – “דבר אחר קודש הוא, והיה אומר להקב”ה להמתין לו עד שירוך ויכניס את האורחים”. דלפ”ז, דברי אברהם אכן חלוקים לשניים, בדבריו הראשונים הוא פונה להקב”ה, ורק לאחמ”כ הוא מדבר עם המלאכים. ולכן החלק הראשון נאמר בלשון יחיד והשני בלשון רבים, והוא אכן דיבר אל כל המלאכים ולא רק לאחד (הגדול) מהם.

[אך עדיין זהו רק הפירוש השני ברש”י ולא הראשון והעיקרי (וכידוע, דגם סדר הפירושים ברש”י מדויק הוא, דהפירוש הא’ מתיישב יותר בהכתוב מן הפירוש הב’) – שהרי, כנ”ל, מלשון הכתובים נראה שדברי אברהם נאמרו כולם ברצף אחד כלפי המלאכים, שהרי לא נאמרה תיבת “ויאמר” נוספת בין הדברים].

